PDF-XChange Editor Click to BUY NOW! www.tracker-software.com

вимовити слово. Корекційна допомога дітям, які не розмовляють, має бути комплексною та системною, спрямована на створення механізмів мовленнєвої діяльності, формування мовлення як засобу комунікації і розвитку психічної діяльності в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Бєлкіна О. М. Алгоритм навчання немовленнєвої дитини раннього віку. Таврійський вісник освіти, 2017. № 2 (58). С. 43.*
2. *Богуш А. М. Мовленнєво-ігровий супровід діяльності дітей дошкільного віку. URL: http://visnyk.com.ua/stattya/2231-movlennevo-igrovij-suprovid-dijalnosti-ditej-doshkilnogo-viku.html.*
3. *Гайван Т. Я. Логопедична робота з дітьми : омплекс матеріалів для логопедичних занять. Х. : Веста, 2008. 184 с.*
4. *Гавриш Н. алейдоскоп інформаційно-ігрової творчості дітей : Методичний посібник. иїв : Слово, 2015.*
5. *Галущенко В. І. Застосування інноваційних логопедичних технологій у корекційній роботі з дітьми з порушеннями мовлення. Актуальні питання корекційної педагогіки : збірник наукових праць. 2016. Вип. 7. URL: http://aqce.com.ua/download/publications/45/42.pdf/*
6. *Павлова Н. В. Формування комунікативної активності немовленнєвих дітей молодшого дошкільного віку засобами інноваційних технологій : дис... канд. пед. наук : 13.00.03. / Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет . Д. Ушинського. Одеса, 2017.*

УДК 367-056.264-053.2:81’271.1

О. В. Ласточкіна
кандидат педагогічних наук, старший викладач
Є. Д. Греченко
магістрантка спеціальності Спеціальна освіта. (Логопедія. Спеціальна психологія)
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

ПРОФІЛАКТИКА ДИСГРАФІЇ У ДІТЕЙ З ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ

У статті авторами запропоновано стислий опис структурно-змістових особливостей методики профілактики дисграфії у старших дошкільників із загальним недорозвитком мовлення засобами ігор на шашковій та інтерактивній дошках; подано результати ефективності даної методики.

В статье авторами представлено краткое описание структурно-содержательных особенностей методики профилактики дисграфии у старших дошкольников с общим недоразвитием речи с помощью игр на шашечной и интерактивной досках; представлены результаты эффективности этой методики.

In the article the authors offer a brief description of the structural and semantic features of the method of prevention of dysgraphia in older preschoolers with general underdevelopment of speech by means of games on checkers and interactive whiteboards; the results of the effectiveness of this technique are presented.

Ключові слова: *профілактика дисграфії, старші дошкільники, загальний недорозвиток мовлення.*

Ключевые слова: *профилактика дисграфии, старшие дошкольники, общее недоразвитие речи.*

Key words: *dysgraphia prevention, children of senior preschool age, general speech underdevelopment.*

Постановка проблеми. Одним із важливих завдань навчання у початковій школі є оволодіння учнями грамотою. Письмо являє собою комплексний вид навчальної діяльності, яке складається з цілої низки структурних компонентів, багатьох правил і умінь, оволодіння якими є тривалим, складним і важким процесом для першокласників.

Для оволодіння навичкою письма на початку шкільного навчання необхідним є достатній рівень сформованості мовленнєвих та немовленнєвих функцій – слухової диференціації звуків, їх правильної вимови, звукового аналізу та синтезу, сформованості лексико-граматичної сторони мовлення, зорового аналізу та синтезу, просторових уявлень. Несформованість однієї або декількох з зазначених функцій може зумовити труднощі в оволодінні письмом і призвести до його порушення – дисграфії.

Оскільки, загальний недорозвиток мовлення (ЗНМ) характеризується порушенням усіх компонентів мовленнєвої системи, всі дошкільники даної категорії знаходяться у «групі ризику» щодо виникнення дисграфії.

Профілактична робота з дитиною щодо подолання дисграфії повинна починатися ще на рівні появи у неї первинних симптомів, тобто передумов дисграфії. Це дасть можливість уникнути прояву вторинних специфічних симптомів, і в подальшому – власне дисграфії.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Специфічні порушення письма у дітей є однією з причин шкільної неуспішності. Ця проблема активно здавна вивчається науковцями різних галузей науки, такими як В. Ковальов, Д. Ісаєв, Г. Сухарєва, Л. Чутко, О. Корнєв, С. Ляпідевський, Н. Голуб, Н. Нікашина, О. Гопіченко, Г. Каше, О. Логінова, Р. Лалаєва, Л. Парамонова, Т. Пічугіна, Н. Чередниченко, Л. Спірова, Е. Данілавічюте, Е. Соботович, В. Тарасун. Передумови до оволодіння навичкою письма вивчали Г. Каше, Г. Чіркіна, Р. Бєлова-Давід, І. Садовнікова, Л. Спірова та інші дослідники 4 .

Вітчизняні та зарубіжні дослідники, такі як С. Новосьолова, Ю. Горвиц, Г. Петку, І. Пашелите, Б. Хантер та інші, що вивчали розвиток дошкільників в умовах використання інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) довели, що вони позитивно впливають на процес навчання, роблять його цікавим та ефективним 5, 7 . Такі науковці як Б. Герцензон, А. Напреєнков, В. Гришин стверджують, що гра у шашки – інтелектуальний спорт. Шашки вчать логічно мислити, робити нестандартні кроки, стратегічно планувати гру [1].

Проте, питанню включення цих засобів у логокорекційний процес приділяється мало уваги та воно залишається маловивченим.

Отже, вищезазначені дослідження науковців визначають актуальність теми та необхідність оптимізації корекційно-логопедичної

роботи з дітьми, які мають передумови до виникнення порушення писемного мовлення – дисграфії.

Мета статті – представити результати експериментального навчання з профілактики дисграфії у дітей старшого дошкільного віку з ЗНМ.

Виклад основного матеріалу. Робота з попередження виникнення дисграфії повинна бути цілеспрямованою та систематичною, побудованою у відповідності до діагностованих передумов, включати в себе завдання з розвитку дрібної моторики та просторових уявлень.

Враховуючи те, що провідною діяльністю старших дошкільників є гра, завдання щодо попередження виникнення порушень писемного мовлення необхідно проводити у цікавій, ігровій формі, яка буде доступна дітям означеного віку. На нашу думку, інтерактивні та настільні ігри, а саме ігри на шашковій дошці, можна розглядати як засоби профілактики порушень письма.

Шашки – це настільна гра, що була визнана як інтелектуальний спорт. Шашки вчать логічно мислити, робити нестандартні кроки, стратегічно планувати гру 1 .

За допомогою гри у шашки у дитини формується вміння керувати своєю поведінкою через засвоєння правил, що вироблені дорослими. Відповідно, ігрова діяльність стає засобом виховання дітей під впливом цілеспрямованого керівництва та оскільки шашкова дошка має лише два кольори, вона легко сприймається зоровим аналізатором дитини, дозволяє чітко виділити межі ігрового поля та вчить орієнтуванню на площині.

Варіативність використання елементів шашкової гри в логопедичній роботі дає високий корекційно-освітній результат. Граючи, діти не помічають, що вирішуються серйозні завдання, що запропоновані логопедом. За допомогою створення ігрових ситуацій на шашковій дошці, для дітей старшого дошкільного віку, можна вирішити наступні завдання:

- розвивати фонематичний слух, фонематичний аналіз та синтез слів, фонематичні уявлення;
- розширювати словниковий запас, збагачувати активний словник;
- розвивати мислення, пам’ять, слухову та зорову увагу;
- формувати зв’язне мовлення;
- розвивати просторові уявлення;
- розвивати дрібну моторику;
- готувати до навчання грамоти: знайомство з основними поняттями (речення, слово, склад, буква, звук), складання схем тощо.

Питання включення інтерактивних технологій у процес навчання та виховання дітей у закладах дошкільної освіти є актуальним. Одним із найпопулярніших засобів ІКТ є інтерактивна дошка. Інтерактивна дошка – сучасний інтерактивний мультимедійний програмно-технологічний засіб із високим ступенем інтерактивності, що поєднує в собі якості традиційної шкільної дошки, інтер-

активні властивості електронно-цифрових ресурсів і сенсорні властивості апаратних засобів для відтворення цих ресурсів та колективної роботи з цими ресурсами 5 .

Поява нового елементу – інтерактивної дошки – в педагогічній системі зможе змінити її функції та дозволить досягти нового педагогічного ефекту внаслідок перетворення предметно-розвиваючого середовища, створення нових, науково обґрунтованих засобів для розвитку дошкільників, а також оновлення засобів та форм роботи з ними.

Використання інтерактивної дошки на логопедичних заняттях підвищує інтерес дітей, дозволяє ефективно активізувати їх увагу, забезпечувати кращу взаємодію логопеда з дитиною, залучати до роботи всіх дітей. Логопед може швидко переходити з одного завдання до іншого, від наочності до слова та навпаки. Інтерактивна дошка сприяє підвищенню динаміки корекційного процесу, допомагає дітям краще засвоювати нову інформацію, застосовувати її у своєму повсякденному житті, успішно пройти дошкільну підготовку 7 .

Працюючи з інтерактивної дошкою, логопед може самостійно створювати інтерактивні ресурси для використання на заняттях, що у свою чергу, буде сприяти розвитку його творчості й самореалізації. Це можуть бути комплекти демонстраційного матеріалу різної тематики, логопедичні дидактичні ігри «Один-багато», «Скажи лагідно», розвивальні завдання, мультимедійні презентації, відеоматеріали тощо.

Отже, робота з інтерактивною дошкою у поєднанні з традиційними методами й інноваційними технологіями значно підвищує ефективність виховання та навчання дітей дошкільного віку, корекції їх мовлення та засвоєння програмового матеріалу.

Отже, для профілактики дисграфії у дітей старшого дошкільного віку ми обрали такі засоби, як: ігри на шашковій дошці та інтерактивні ігри на інтерактивній дошці. Нижче приводимо структуру та зміст розробленої нами експериментальної методики для профілактики дисграфії у дітей старшого дошкільного віку з ЗНМ.

Експериментальна методика формувального експерименту була впроваджена нами протягом трьох етапів:

1. **Підготовчий етап** – збір інформації щодо засобів профілактики дисграфії, які можна використати у експериментальній методиці; розробка системи експериментальних занять згідно лексичних тем (відповідно до програми ЗДО), формування конспектів занять із використанням ігор на шашковій дошці та власних ігрових розробок для роботи на інтерактивній дошці.
2. **Основний етап** – впровадження експериментальної методики. Нами було проведено 24 заняття з дітьми основної групи (ОГ),

спрямованих на профілактику дисграфії у дітей старшого дошкільного віку з ЗНМ. Під час першого заняття відбулось ознайомлення дітей із шашковою та інтерактивною дошкою та пояснено правила роботи з нею. Перед кожною новою грою також пояснювалися правила.

3. **Заключний етап** – визначення ефективності впровадження експериментальної методики: проведення повторної діагностики стану усного мовлення та просторових уявлень дітей контрольної (**група порівняння** – ГП) та експериментальної (**основна група** – ОГ) груп та здіснення кількісно-якісного аналізу отриманих після формувального експерименту результатів, що були також порівняні з вихідними первинної діагностики.

Власне експериментальне навчання – профілактика дисграфії у дітей старшого дошкільного віку з ЗНМ засобами ігор на шашковій та інтерактивній дошках – було реалізоване з дітьми основної групи (5 осіб старшого дошкільного віку з ЗНМ) на фронтальних заняттях.

Конспекти занять були розроблені відповідно до програми, за якою навчається заклад дошкільної освіти. Заняття проводилися 2 рази на тиждень (одне заняття фонетико-фонематичне, друге – лексико-граматичне); вони тривали 25 хвилин. Структура занять була традиційною і складалася з трьох частин: вступна частина, основна частина, заключна частина.

В основну частину були включені ігри на шашковій дошці, такі як: «Лабіринт», «Повтори малюнок», «Скільки слів у реченні?», «Порахуй – побудуй» тощо. А також власно розроблені інтерактивні ігри на інтерактивній дошці, за основу яких були взяті стандартні логопедичні ігри:

- «Чого не стало?» (вживання іменників у родовому відмінку);
- «Чого скільки?» (узгодження числівників з іменниками);
- «З чим пиріг – який пиріг?» (утворення прикметників від іменників);
- «4-й зайвий» (визначення слова, у якому немає заданого звуку) тощо.

Після етапу експериментального навчання з дітьми основної групи нами було проведено повторне дослідження стану усного мовлення (методика О. Домніної, Т. Кабанової 2) та просторових уявлень (методика Н. Семаго, М. Семаго 8) дітей основної групи та групи порівняння на базі КУ НВК № 41 м. Суми.

Під час підведення підсумків виконання діагностичних завдань нами було отримано наступні кількісно-якісні результати аналізу повторної діагностики.

Кількісний аналіз результатів (рис. 1, рис. 2.) показав, що у дітей ОГ покращились результати за усіма серіями завдань. Правильність виконання завдань за серією № 1 збільшилась на 13,8 %, за серією № 2 на 15,4 %, за серією № 3 на 11 %, серією № 4 на 18 %, за

PDF-XChange Editor Click to BUY NOW! www.tracker-software.com

серією №5 на 12,8 %, серією № 6 на 15,2 %. Якісний аналіз теж підтверджує значне покращення результатів, зокрема, діти ОГ без помилок показували багатозначні слова, іноді припускалися незначних помилок у розумінні складних логіко-граматичних конструкцій, давали точні відповіді на запитання за прослуханим текстом.

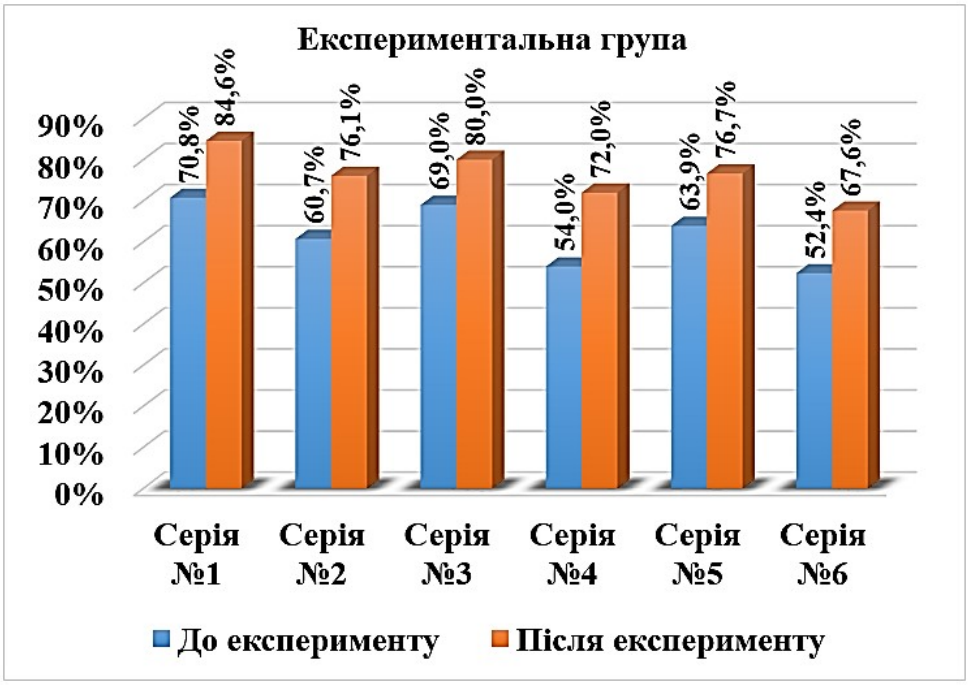

Рис. 1. Результати повторної діагностики усного мовлення та просторових уявлень дітей основної групи

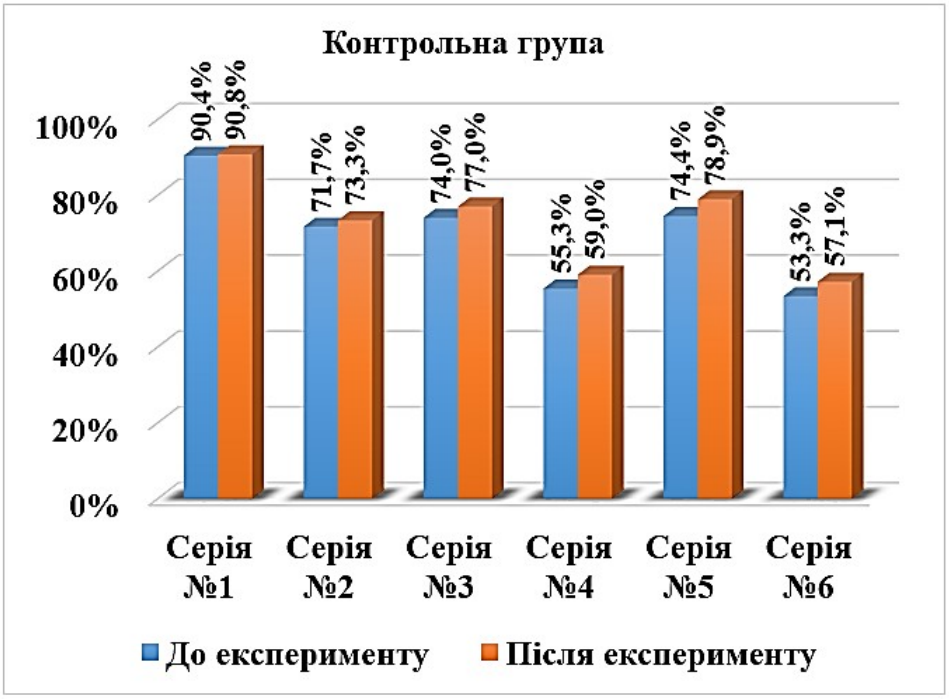

Рис. 2. Результати повторної діагностики усного мовлення та просторових уявлень дітей групи порівняння

PDF-XChange Editor Click to BUY NOW! www.tracker-software.com

Покращився рівень сенсомоторного рівня мовлення дітей основної групи: виникало менше помилок під час визначення першого та останнього звуку в слові та повторенні ланцюгів складів зі схожими за звучанням звуками. Але спостерігалися труднощі виконання звукового аналізу. Покращилась лексико-граматична будова мовлення: діти швидко і без помилок утворювали множину від однини, правильно узгоджували прикметники з іменниками. Розповіді дітей ОГ стали більш розгорнутими, послідовними та рідше спостерігалися аграматизми. Дрібна моторика стала більш координованою, рухи чіткими. Діти чітко визначали напрямки право-ліво відносно власного тіла, але зазнавали труднощів під час визначення положення предметів відносно один до одного.

Кількісний аналіз результатів у дітей ГП показав, що відсоток правильності виконання завдань за серіями дещо збільшився, але цей відсоток покращення значно менший, порівняно з результатами дітей ОГ. За серією завдань № 1 відсоток правильності виконання завдань збільшився на 0,4 %, за серією № 2 на 1,6 %, за серією № 3 на 3 %, за серією № 4 на 3,7 %, за серією № 5 на 4,5 %, за серією № 6 на 3,8 %. Якісні показники у дітей ГП свідчать про те, що стан усного мовлення та просторових уявлень дітей дещо покращився. Діти почали складати більш розгорнути розповіді за сюжетними малюнками, але розповіді залишилися аграматичними. Темп виконання завдань був повільніший, порівняно з дітьми ОГ та діти ГП частіше потребували допомоги дорослого. Стан сенсомоторного рівня мовлення не характеризувався значним покращенням: більшість дітей припускали таких самих помилок, що мали місце під час першої діагностики. Дітям ГП значно важче давалися завдання серії № 6, що була спрямована на діагностику просторових уявлень. Найбільше труднощів виникало при вербалізації просторових уявлень

Таким чином, результати дітей основної групи різняться по кожній дитині, але ми спостерігаємо загальне покращення стану усного мовлення та просторових уявлень у порівнянні з результатами досліджуваних характеристик у дітей групи порівняння.

Висновки. Результати повторної діагностики усного мовлення та просторових уявлень старших дошкільників із ЗНМ свідчать про кращу динаміку усного мовлення та просторових уявлень дітей основної групи. Отже, запропонована методика профілактики дисграфії у дітей старшого дошкільного віку з ЗНМ є дієвою та може бути рекомендована для роботи логопедів, вихователів логопедичних груп, батьків, які виховують дітей із ЗНМ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Герцензон Б., Напреенков А. Шашки – это интересно. Санкт-Петербург : Литера, 1992. 250 с.*

2. *абанова Т. В., Домнина О. В. Тестовая диагностика: обследование речи, общей и мелкой моторики у детей 3-6 лет с речевыми нарушениями. Москва : ГНОМ и Д, 2008. 104 с.*
3. *орнев А. Н. Нарушения чтения и письма у детей: Диагностика, коррекция, предупреждение : учебно-методическое пособие. 2-е изд. Санкт-Петербург : МиМ, 1997. 283 с.*
4. *Логопедія : підручник / за ред. М. . Шеремет. 3-тє вид., перероб. та допов. иїв : Слово, 2015. 664 с.*
5. *Лынская М. И. Организация логопедической помощи с использованием компьютерных программ. Логопед в детском саду. 2006. № 6.*
6. *Парамонова Л. Г. Предупреждение и устранение дисграфии у детей. Санкт-Петербург : Издательство «Союз», 2004. 240 с.*
7. *Розова Ю. Е., оробченко Т. В. Использование мультимедийных презентаций для повышения эффективности логопедических занятий. Инновации в коррекции нарушений речи у детей и подростков: сб. материалов науч.-практ. конф. Санкт-Петербург : ЦД проф. Л. Б. Баряевой, 2011. URL: http://nsportal.ru/node/89365.*
8. *Семаго Н. Я., Семаго М. М. Руководство по психологической диагностике: Дошкольный и младший школьный возраст : методическое пособие. Москва : АП иПРО РФ, 2000. 263 с.*

УДК 376-056.264-053.6:615.821

К. О. Полуюфта
студентка спеціальності
Спеціальна освіта
(Логопедія. Спеціальна психологія)
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ТОЧКОВИЙ МАСАЖ ЯК ЗАСІБ КОРЕКЦІЇ ЗАЇКАННЯ У ДІТЕЙ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ

У статті висвітлені особливості застосування точкового масажу в корекційному процесі з подолання заїкання в підлітків. Представлено програму подолання заїкання із застосуванням точкового масажу.

В статье рассматриваются особенности применения точечного массажа в коррекционном процессе по преодолению заикания у подростков. Представлена программа преодоления заикания с применением точечного массажа.

The article examines the features of the use of acupressure in the correctional process to overcome stuttering in adolescents. A program for overcoming stuttering using acupressure is presented.

Ключові слова: *заїкання, подолання заїкання, точковий масаж.*

Ключевые слова: *заикание, преодоление заикания, точечный массаж.*

Keywords: *stuttering, overcoming stuttering, acupressure.*

Постановка проблеми. Заїкання – порушення темпо-ритмічної організації мовлення, обумовлене судомним станом м'язів мовленнєвого апарату. Ефективність роботи з подолання заїкання залежить від правильно організованого корекційного втручання. Тому існує проблема пошуку нових методів корекційного впливу, це завдання є своєчасним та актуальним. Одним